

A FRANCIA ALKOTMÁNYTANÁCS AZ ELISMERT NÉPIRTÁSOK TAGADÁSÁNAK TILTÁSÁRÓL*

A francia Alkotmánytanács 2012. február 28-án hozta meg döntését az elismert népiirtások tagadását büntető törvény alkotmányossági felülvizsgálatában. Ez az a törvény, amely büntethetővé tette volna az örmény népiirtás tagadását, illetve jelentéktelen színben való feltüntetését.¹

A vizsgált törvény 1 év börtönbüntetéssel és 45 ezer euró pénzbüntetés kiszabásával büntetné a büntető törvénykönyv és a francia jog által elismert népiirtások tagadását vagy szélsőségesen jelentéktelen színben való feltüntetését.

Az indítványt benyújtók szerint a támadott törvény semmibe veszi az Emberi és polgári jogok nyilatkozatának 11. és 8. cikkét, tehát a szólás- és vélemény szabadságot, valamint a bűncselekmények és a büntetések legalitásának elvét.

A rendelkezés az indítványozók szerint sérti az egyenlőség elvét is, mivel egyrészt csak azokról a népiirtásokról rendelkezik, amelyeket a francia jog elismer, másrészt az emberiesség elleni bűntettek közül csak a népiirtásokra vonatkozik. A képviselők és szenátorok szerint a törvényhozó hatalom tévesen ítélte meg saját kompetenciáját, és az Emberi és polgári jogok nyilatkozatának a hatalmi ágak elválasztásáról szóló 16., a büntetések szükségességének elvéről szóló 8. cikkét, valamint a kutatás szabadságát és a párt szabadságnak a francia Alkotmány 4. cikkében garantált elvét is sérti a törvény.

Az Alkotmánytanács utalt az Emberi és polgári jogok nyilatkozatának 6. cikkére, amely szerint „a törvény az általános akarat kifejezése”. Ebből és a többi, a törvények tárgyával kapcsolatos alkotmányos rangú norma összességéből az következik, hogy – az Alkotmány által felsorolt egyes speciális rendelkezésektől eltekintve – a törvénynek az a rendeltetése, hogy szabályokat nyilvánítson ki, és ennek folytán normatív tartalommal kell bírnia.

Ezután az Alkotmánytanács a Nyilatkozat 11. cikkében foglalt vélemény szabadságra és az Alkotmány 34. cikkére alapozva, amely a szabadságjogok gyakorlásával kapcsolatos szabályok törvénybe foglalását rendeli el, megállapította, hogy a törvényhozónak joga van a kommunikációs szabadságok gyakorlásának kereteit meghatározni, beleértve a joggal va-

ló visszaélés azon eseteinek kriminalizálását is, amelyek a közrendet és mások jogait sértik. Ugyanakkor, mivel a kifejezés és a kommunikáció szabadsága különösen fontos, lévén a demokrácia egyik feltétele, és más jogok és szabadságok tiszteletben tartásának egyik garanciája is egyben, a korlátozás csak akkor alkotmányos, ha a cél eléréséhez szükséges, arra alkalmas, és arányos.

Az Alkotmánytanács a döntés lényegi részében megállapította, hogy egy törvényhozói rendelkezés, amelynek célja, hogy „elismerjen” egy népiirtásos bűncselekményt, önmagában nem képes olyan normatív tartalomnak a létrehozására, amely az előbbieket szerint a törvény fogalmi sajátossága. Azonban a tárgyalt törvény 1. cikke a francia jog által elismert egy vagy több népiirtásos bűncselekmény megtörté-
tének vitatását vagy jelentéktelen színben való feltüntetését tiltja. Ezáltal a törvényhozó tiltja a cselekmény megtörté-
ténének és népiirtás-bűncselekményként történő jogi minősítésének tagadását is, amelyeket pedig korábban ő maga ismert el megtörténtként, és ő maga minősített bűncselekménynek. A törvényhozó így alkotmányellenesen sérti a szólás- és vélemény szabadság gyakorlását, zárul az Alkotmánytanács lakonikus érvelése.

Lényegében tehát az Alkotmánytanács a döntését a törvények normatív tartalmának elvére alapozta, ezt az elvet pedig – már korábban – abból a rendelkezésből vezette le, amely szerint a törvény az általános akarat kifejeződése. Mivel szabadságjogok, beleértve a vélemény szabadságot is, csak törvényben korlátozhatóak, a kérdés az volt, hogy normatív tartalommal bírónak minősíthető-e az örmény népiirtás elismeréséről szóló törvény. Az Alkotmánytanács lényegében – a francia jogtudósok általános nézetének megfelelően – megállapította, hogy az örmény népiirtás megtörté-
tét elismerő törvénynek nincsen normatív tartalma. Így pedig a jelenleg vizsgált törvény, amely a nem normatív tartalmú elismerő törvényre hivatkozik, olyasmire alapoz büntetőjogi felelősséget (keletkeztet normatív tartalmat), amely nem „szabály”, nem normatív.

A határozat kizárólag a vélemény szabadságra vonatkozó indítványt bírálta el, azt is lényegében a 6.

* Décision n° 2012-647 DC du 28 février 2012.

cikk, azaz a törvénnyel szembeni – az „általános akarat”-jellegből következő – normativitáskövetelmény alapján. A törvény a szokásos – és a konkrét határozatban is jelzett – alapjogi tesztnek, úgy tűnik, már az előzetes feltételét is elbukta. Az Alkotmánytanács legalább is nem mutatott rá, hogy mely feltételnek – szükségesség, alkalmasság, arányosság – nem felelt meg a törvény, és arra is csak általánosságban utalt, hogy a közrend és mások jogai szolgálhatnak korlátozási alapként. Ha feltesszük, hogy az elismert népirtások tagadásának kriminalizálása legitím célt (közrend vagy mások jogainak védelme) szolgált, akkor nem világos, milyen más módon lehetne elérni ezt a célt.

A határozat mellett kiadott sajtóközlemény hangsúlyozza, hogy az nem érinti az örmény népirtás elismeréséről szóló törvény alkotmányosságát, mivel azt nem küldték az Alkotmánytanács elé. Hasonlóképpen a kommunikációban jelzi az Alkotmánytanács, hogy a határozat nem szól a holokauszttagadást büntető ún. loi Gayssot alkotmányosságáról sem, hiszen azt sem utalták elfogadásakor az Alkotmánytanács elé.² Az újabb, QPC eljárásban³ történő utólagos normakontrollra való utalását pedig a francia semmítőszék éppen tavalyelőtt akadályozta meg.⁴ A különbség a loi Gayssot és a mostani törvény között

annyi, hogy a loi Gayssot a londoni Chartára utal, nem pedig belső jogi normára. Azaz, a loi Gayssotban a francia törvényhozó nem pusztán egy korábban általa népirtásként elismert cselekmény tagadását kriminalizálta, hanem egy korábban a nemzetközi jogban népirtássá nyilvánított cselekményét. A különbség tényleges, ugyanakkor nem világos, hogy a normatív tartalom szempontjából elvileg döntő-e.

Altsach Szabina – Salát Orsolya

JEGYZETEK

1. A törvény politikai kontextusára magyar nyelven lásd például FEJÉRDY Gergely: Új francia jogszabály az örmény népirtás tagadásának büntetésére? MKI elemzések, E 2012/4, elérhető http://www.grotius.hu/doc/pub/LMGUDG/2012_60_fejerdy_gergely_uj_francia_jogszabaly.pdf.
2. Communiqué de presse 2012-647 DC.
3. Erre lásd POGÁNY Zsófia: Az elsődleges alkotmányossági kérdés a Conseil Constitutionnel gyakorlatában, *Fundamentum*, 2011/1, 100–103.
4. Arrêt n° 12008 du 7 mai 2010 (09-80.774) – Question prioritaire de constitutionnalité – Cour de cassation.